

יום ג', ט' בשבט תשס"ו (07 בפברואר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

היישוב בעת מלחמת העולם הראשונה... [המשך מאתמול]

המשבר ביישוב הישן

מלה"ע הראשונה החישה כמה תהליכים שניכרו כבר ביישוב הישן בעשרות השנים הקודמות. **משבר ההנהגה בקהילה האשכנזית** של ירושלים לאחר פטירתו הרב שמואל סלנט [בשנת 1909, הוא כיהן קרוב ל-70 שנה!] החליש את עמידותה של החברה החרדית בפני לחצי הזמן והעלה את כוחן של קבוצות מיעוט קנאיות וסתגרניות. כך נמנעו תיקונים חברתיים וכלכליים שיכלו להקל במעט את פגיעתה הרעה של המלחמה. התלות הכמעט מוחלטת במקורות חוץ מנעה צמיחתן של דרכי קיום חלופיות; וכשפסקה התמיכה מרוסיה, בוטל משטר הקאפיטולאציות* והשתבש הקשר עם הקיסרות האוסטרו-הונגרית, נשמט הבסיס לשיטת הכוללים ומוסדות החסד, הישיבות ותלמודי התורה שהתקיימו מכספי ה"חלוקה". נציגי "הוועד הכללי", שלא הסכימו עם מפתח ה"חלוקה" של הכספים שהגיעו מארה"ב וגם לא עם שיטת חלוקתם הצטרפו ל"וועד קופת העזרה האמריקנית", שהוקם בסוף 1914 ע"י ראשי היישוב החדש. בכך, נמסרה ההגמוניה המוחלטת על חלוקת הכספים ופעולות העזרה לכלל היישוב לידי נציגי היישוב החדש. זאת סללה את הדרך להגמוניה של האירגונים הציוניים אחרי המלחמה וכן החישה את התנתקותן של קבוצות נרחבות שבשולי היישוב הוותיק ממרותה של ההנהגה המסורתית.

מגפות שפקדו את אוכלוסיית הארץ (טיפוס, כולרה וכד') בשל ליקויי תזונה, העדר תנאים סניטריים ושירותי בריאות, עבודות הכפיה והשירות הצבאי פגעו מאד ביישוב הישן. מאות מבניו שהיו נתיני ארצות האויב עזבו את הארץ כבר בראשית המלחמה, והוסיפו על מספר המהגרים מן הארץ מקרב בני היישוב הישן, שהיה גבוה למדי גם בשנים שלפני-כן. בחברון, למשל, ירד מספר היהודים מ-1500 נפש בראשית מלה"ע ה-I ל-757 נפש בשנת 1918, וכל הכוללים האשכנזים התבטלו בה, לבד מ"כולל חב"ד", וגם בו ירד מספר הלומדים בו מ-165 ל-9 בלבד.

מניינו של היישוב הישן בארץ פחת במידה ניכרת בתקופת המלחמה: חלק עזבו, כאמור, מחמת הגירה או גירוש, אך הרוב היו קרבנות המגפות, הרעב והמחסור. עם הכיבוש הבריטי, העמיד מצבו החמור של היישוב הישן בפני היישוב היהודי כולו בעיה קשה ביותר של שיקום.

השנה שקדמה לפרוץ המלחמה היתה שנת גאות למשק היהודי. העליה הגיעה למימדים ניכרים, ובמושבות ניטעו מטעים על שטח של 1000 דונם. שיאה של הפעילות הכלכלית היה התערוכה החקלאית ברחובות, שהפגינה את ביסוסן של המושבות. בפרוץ המלחמה, הועמדו הישגים אלה בסכנה של שקיעה ואף כליה. רוב היישוב הפגין לויאליות לשלטון התורכי, ורק מיעוטו תמך עד 1917 במאמץ המלחמתי של בעלות הברית. לויאליות זאת נבעה לא רק משיקולים מעשיים ומתוך רצון להימנע מכל פעולה או אמירה שתעורר את זעם השלטונות, אלא ...

[בע"ה, ההמשך בדף של יום ד']

"קומה אלוקים, שופטה הארץ, כי אתה תנחל בכל הגוים." [תהלים פ"ב 8]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **שלישי** בשבת

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל

יום ג', ט' בשבט תשס"ו (07 בפברואר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

[*בתגובה לאחד הקוראים ששאל למשמעות מונח זה: **קאפיטולאציות** - חוזה בין מדינות המקנה לנתיני מדינה מסויימת הגרים בתחומיה של ארץ אחרת – זכויות מיוחדות, כגון הזכות להשפט בפני שופטים משלהם ולא בפני שופטים מאזרחי הארץ.]

"קומה אלוקים, שופטה הארץ, כי אתה תנחל בכל הגוים." [תהלים פ"ב 8]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **שלישי** בשבת

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של **כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם** בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל